

Ks. Leon SIWECKI, *Człowiek odczytany w Bogu Ojcu. Teologiczno-antropologiczne refleksje w nauczaniu Jana Pawła II*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2020, ss. 209. ISBN 978-83-7306-931-2.

Autor omawianej książki, ks. dr hab. Leon Siwecki, jest teologiem dogmatykiem, profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, zatrudnionym w Katedrze Pneumatologii, Eklezjologii i Mariologii na Wydziale Teologii KUL, wykładającym teologię dogmatyczną w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu. Dorobek naukowy Autora wskazuje na jego szczególne zainteresowanie teologią trynitarną i eklezjologią, ale opublikowana właśnie jego książka została poświęcona antropologii teologicznej obecnej w nauczaniu papieża Jana Pawła II.

W życiu chrześcijanina na każdym poziomie jego duchowej egzystencji, przy każdej próbie opisania głębi życia mistycznego mamy do czynienia z życiem łaski, które pochodzi od Trójjedynego Boga. Życie chrześcijanina nabiera sensu w perspektywie tajemnicy trynitarnej. Synostwo Boże ukazuje, w jaki sposób życie łaski wypływa z życia trynitarnego i w jaki sposób chrześcijanin uczestniczy w tym życiu łaski. Życie łaską wynika bowiem z osobowej komunii z Bogiem. Aby adekwatnie odzwierciedlać rzeczywistość przybranego synostwa Bożego, zanurzamy się w obszar teologii trynitarnej. Bóg Trójjedyny odsłania prawdę o sobie w ekonomii swej łaski, zaś dziecięstwo Boże ujęte w tym wymiarze jest wydarzeniem trynitarnym. Trójca Święta stanowi swoisty *locus theologicus* zrozumienia i pełnego wyjaśnienia tajemnicy człowieka. Mamy zatem w studium do czynienia z obszarem badań, które czerpią inspirację z traktatu dogmatycznego *De Deo Uno et Trino* (trynitologii), z traktatu *De gratia* (charytologii) i bazują na tematyce traktatu *De homine* (antropologii teologicznej wraz z uwzględnieniem antropologii filozoficznej).

Jan Paweł II, wskazując na autentyczną wizję chrześcijańską człowieka, staje tym samym w swoistej konfrontacji z laicką koncepcją antropologii. Papież w wielu miejscach podkreśla i przypomina, że jedną ze słabości współczesnej cywilizacji jest

nieadekwatna i niepełna wizja człowieka. Dlatego epoka humanizmu i antropocentryzmu, obok niekwestionowanego rozwoju i wkładu w życie człowieka, niesie ze sobą również pewne fiasko człowieka, dotyczące jego prawdziwej tożsamości, godności i przeznaczenia. [...] Z antropologicznego punktu widzenia uzasadniona staje się teza, iż więź człowieka z Bogiem należy do samej istoty definicji człowieka i oznacza jego istnienie wymiarem, którego nie można absolutnie pominąć. W powszechnym doświadczeniu religijnym, a wyjątkowo w objawieniu przekazanym w Piśmie Świętym, odnajdujemy świadomość prymatu Boga, który szuka człowieka, by wprowadzić go i „zadomowić” w swoim życiu wewnątrztrynitarnym (s. 8 n.).

Uczestnictwo w naturze Bożej łączy się z zagadnieniem usynowienia człowieka w Chrystusie. Chodzi o życie, które jest w Bogu, oraz o jego przekazywanie, które ma swój początek we „wnętrzu” Trójcy Świętej. Należy jednak podkreślić, co czyni również wielokrotnie Autor książki, iż uczestnictwo człowieka w naturze Bożej nie wyraża się w zmieszaniu czy połączeniu człowieka z boskością. Uczestnictwo w naturze Bożej nie oznacza, że Bóg pozostaje Bogiem, a człowiek traci swoje człowieczeństwo. Spotkanie z Bogiem rozumiane jest zawsze jako wydarzenie, które należy odczytywać w perspektywie łaski oraz komunii. Trynitarnie działanie Boga *ad extra* jest Jego aktywną otwartością względem człowieka. Bóg pragnie obdarzyć człowieka łaską swojego życia, aby dać mu udział w swojej naturze. Usynowienie człowieka w Bogu jest w swoich podstawach odzwierciedleniem Bożych pochodzeń, zaś skutkiem tego usynowienia jest komunია z Bogiem. Mamy tu więc do czynienia z personalistycznym i komunijnym wymiarem tego wydarzenia. Status dziecięctwa Bożego jest bowiem dziełem łaski, która wprowadza ludzi w komunię Boga.

Recenzowana książka zawiera – poza wstępem, treściwymi wnioskami w zakończeniu i obfitą bibliografią – sześć rozdziałów, które sukcesywnie wprowadzają czytelnika w podjęty temat i wyjaśniają głębiej nauczanie teologiczno-antropologiczne papieża Jana Pawła II. Struktura studium nie budzi zastrzeżeń. Wskazane rozdziały stanowią przejrzystą całość tematyczną, podporządkowaną zasadniczej kwestii postawionej w tytule książki. Opracowanie jest treściowo spójne i tym samym należycie przedstawia oraz wyjaśnia postawione kwestie teologiczne, które koncentrują się, zgodnie z zamiarem Autora, wokół spraw związanych z naszym uczestnictwem w życiu Bożym, a zwłaszcza w życiu Boga Ojca.

Punktem wyjścia studium jest prezentacja w pierwszym rozdziale, który ma charakter wprowadzający, uściślenia i wyjaśnienia pojęć stosowanych w pracy, takich jak *Trinitas*, *Deus ad extra*, *gratia*, *perichoreza*, *theosis (deificatio)*. W rozdziale drugim, przedstawiającym antropologiczne tło dyskusji, Autor

analizuje podstawy filozoficzno-teologiczne nauczania Jana Pawła II, antropocentryczne ukierunkowania Soboru Watykańskiego II oraz idee antropologiczne tego soboru w nauczaniu Papieża. Rozdział zamyka ukazanie koncepcji personalistycznej papieskiego nauczania.

Kolejne rozdziały sukcesywnie wyjaśniają stanowisko nauczania Papieża w zakresie omawianej problematyki. Trzeci rozdział książki ogniskuje się wokół Boga Odwiecznej Miłości. W czterech paragrafach znajdują się refleksje poświęcone możliwości poznania istnienia Boga drogą naturalnego rozumu, samoobjawienia się Boga Ojca, oblicza Boga Stworzyciela oraz kwestii trynitarnego wymiaru Stworzenia, który wynika z perychorezy w Trójcy Świętej.

Rozdział czwarty prezentuje nauczanie Jana Pawła II dotyczące: odwiecznego przeznaczenia człowieka do synostwa Bożego; darów Bożych wynikających z faktu stworzenia człowieka „na obraz i podobieństwo Boże”: *imago Dei* oraz *imago Trinitatis*. Ponadto, na bazie cyklu katechez o teologii małżeństwa, Autor przedstawia papieskie nauczanie odnoszące się do obszaru płciowości, która jest pierwotnym wymiarem *imago Dei* oraz tym wymiarem człowieka, „który stanowi Boskie obdarowanie”.

„Grzech obdarowanego: zaburzenie miłości” – to temat rozdziału piątego, w którym Autor podejmuje następujące zagadnienia: *Eritis sicut dei* – dotyczącego grzechu pierwotnego, stanu duchowego człowieka po grzechu, a także ważnej kwestii teologicznej wyrażanej łacińskim stwierdzeniem „*In quo*” *omnes peccaverunt*.

Rozdział szósty, zatytułowany „Miłosierna Miłość Boga”, ukazuje duchowe „antidotum” na grzechowe zatrucie upadłego człowieka. Autor przedstawia papieskie nauczanie dotyczące zapowiedzi Mesjasza w Protoewangelii i miłosierdzia Boga Ojca, które ukazuje dość wyraźnie już Stare Przymierze. Teologia przybranego synostwa Bożego – według myśli Jana Pawła II – w perspektywie Boga Ojca staje się pożyteczna dla rozwoju refleksji nad uczestnictwem człowieka w naturze Bożej i nad rozwojem teologii usynowienia człowieka.

Recenzowana książka przynosi wiele ciekawego materiału teologicznego i poszerza refleksję dokonującą się nieustannie w łonie antropologii teologicznej. Dziedzictwo nauczania papieskiego Jana Pawła II musi być poddawane systematycznej refleksji teologicznej, aby zostało zachowane i mogło przyczynić się do pogłębionego kształtowania wiary i życia Kościoła współczesnego. Potrzeba kompetentnych studiów i sprawnych przewodników w procesie jego przyswajania sobie w powszechnej świadomości ludzi wierzących,

by obronić świętego Papieża przed nienawistnymi atakami przeciwników Kościoła i pomóc ludziom odnaleźć właściwą drogę człowieczeństwa w zamęcie współczesnego świata.

Ostatecznie zatem analiza nauczania Jana Pawła II ma nam pomóc odkryć [...] zanurzenie się w życiu Boga, odkrycie, jak blisko jest Bóg Trójjedyniej miłości w życiu chrześcijanina, jak już blisko jest człowiek, by stać się przybranym synem Bożym we wszechogarniającej miłości Boga Ojca – „Jeden jest i nie ma innego prócz Niego. Miłować Go całym sercem, całym umysłem i całą mocą i miłować bliźniego jak siebie samego daleko więcej znaczy niż wszystkie całopalenia i ofiary”. Jezus, widząc, że rozumnie odpowiedział, rzekł do niego: „Niedaleko jesteś od królestwa Bożego” (Mk 12, 33-34) (s. 17).

*Ks. prof. dr hab. Marek Jagodziński
Katedra Teologii Prawosławnej,
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
E-mail: marek.jagodzinski@kul.pl
ORCID: 0000-0002-6957-1034*